

Yeni Dışavurumculuk: Resmin Geri Dönüşü

New Expressionism: The Return of Painting

ÖZET

Bu makale, 1970'lerin sonunda kavramsal ve minimalist sanata bir tepki olarak ortaya çıkan ve 80'lerin ortalarına kadar resim piyasasına hakim olan, Yeni Dışavurumculuk akımının sanat dünyasına yansımaları ve resme geri dönüş olgusunu inceler. Yeni Dışavurumculuk kavramları, farklı şekillerde farklı isimler altında ortaya çıkan benzer olguları özetlemektedir. Almanya'da "yeni vahşi", İtalya'da "trans-avangard", Fransa'da "serbest figüratiflik" (figuration libre), "yeni imge" ve ABD'de "kötü resim" (kötü resim) olarak adlandırılan akım; tanınabilir görüntü betimlemelerine geri döner. Ancak soyut resim tekniklerini kullanarak sanata imgeyi, figüratifliği, canlı ve duygusal bir tarzı ve parlak, doygun renkleri tutkuyla kullanır.

Bu çalışmada akımın kökenleri, temel özellikleri ve önemli temsilcileri ele alınırken; sanatçıların eserlerindeki yenilikçi biçim ve içerik özellikleri değerlendirilmektedir. Ayrıca, Yeni Dışavurumculuğun sanat piyasası üzerindeki etkileri ve sanatsal ifade tarzının, anlamlandırma üzerindeki karakteristik yaklaşımları incelenmektedir.

Araştırmanın ilk aşamasında, Yeni Dışavurumculuğun tarihsel ve kültürel arka planı irdelenerek, Ekspresyonizm ve varoluşçuluk gibi düşünce akımlarının Yeni Dışavurumculuk üzerindeki etkileri vurgulanmış; felsefi ve psikolojik dayanaklarına değinilmiştir. Akımın Almanya, İtalya ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki gelişimi ele alınmış; Yeni Dışavurumculuğun önemli temsilcileri olarak kabul edilen üç sanatçının sanat anlayışı ve tanınmış bir eserlerinin analizine yer verilmiştir.

Yeni Dışavurumculuğun; resim sanatı tarihi kapsamına yaptığı evrensel ve yerel estetik katkının boyutlarını özetlemeyi amaçlayan çalışma; kitaplar, akademik makaleler ve güvenilir internet kaynaklarından yararlanılarak gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışma, Yeni Dışavurumculuğun yeni malzemelerle ve ifade olanaklarıyla sanatın yeni arayışlarına nasıl yön verdiğini göstermektedir. Böylece, resim sanatının öldüğü savlarının gerçeği yansıtmadığı ve sosyal, kültürel kavramlarla birlikte, düşünsel yönlerle nasıl dönüştüğünü incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yeni Dışavurumculuk, Postmodern Resim, Duygusal İfade, Estetik yenilik

ABSTRACT

This article investigates the resurgence of painting through the lens of Neo-Expressionism, a movement that emerged in the late 1970s as a counter to conceptual and minimalist art and dominated the painting market until the mid-1980s. Known variably as 'Neue Wilde' in Germany, 'Transavanguardia' in Italy, 'Figuration Libre' and 'Nouvelle Image' in France, and 'Bad Painting' in the USA, this movement marks a return to recognizable imageries. It revitalizes the art form using abstract painting techniques, injecting vivacity with vivid, saturated colors and a dynamic, emotional style.

The study delves into the origins, fundamental traits, and key figures of the movement, assessing the innovative formal and thematic attributes evident in the artists' works. It also examines the influence of Neo-Expressionism on the art market and its distinctive methods of artistic expression and interpretation.

In its initial phase, the research scrutinizes the historical and cultural backdrop of Neo-Expressionism, emphasizing the impact of Expressionism and existentialism on the movement and discussing its philosophical and psychological bases. The evolution of Neo-Expressionism in Germany, Italy, and the United States is explored, with particular focus on the artistic philosophies and notable works of three distinguished artists deemed pivotal to the movement.

The study aims to encapsulate the extensive and local aesthetic contributions of Neo-Expressionism to the annals of painting history, utilizing books, academic journals, and reliable online sources.

This research highlights how Neo-Expressionism, with new materials and expressive opportunities, has directed contemporary artistic quests, debunking the notion that painting has died and showcasing its transformation through social, cultural, and intellectual dimensions.

Keywords: Neo-Expressionism, Postmodern Painting, Emotional Expression, Aesthetic Innovation

GİRİŞ

1980'lerde ortaya çıkan Yeni Dışavurumculuk, Postmodern dönem sanatında önemli bir dönüşüm yaratmıştır. Bu akım, özellikle Amerika ve Avrupa'da, modernist sanat anlayışlarına karşı bir tepki olarak gelişmiş ve daha duygusal, daha subjektif bir ifade biçimini benimsemiştir. Bu değişim, sanatın yalnızca estetik bir zevk olmaktan öte, derinlemesine bireysel ve toplumsal eleştirileri içerebileceğini göstermiştir. Bu dönüşüm sürecinde, Alman Dışavurumculuğu ve Soyut Dışavurumculuk gibi önceki akımlar, Yeni Dışavurumculuğun ortaya çıkışı için zemin hazırlamıştır.

¹ Öğr.Gör., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, Van, Türkiye.

Ayhan Sönmez¹

How to Cite This Article

Sönmez, A. (2024). "Yeni Dışavurumculuk: Resmin Geri Dönüşü", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 10(4): 624-632. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13084199>

Arrival: 05 June 2024
Published: 27 July 2024

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Alman Dışavurumculuğu, 20. yüzyılın başlarında, Emil Nolde ve Ernst Ludwig Kirchner gibi öncüler tarafından, renk ve formu kullanarak duygusal yoğunlukları ifade eden yeni bir sanat dilinin temellerini atarak, sanat dünyasında ön plana çıkmıştır. Bu akım, bireysel duyguları ve toplumsal eleştirileri öne çıkaran eserleriyle kısa süresine rağmen 20. yüzyılın bilinç durumunu ve dünya görüşlerini derinden etkilemiştir. Alman Dışavurumculuğu içinde belirginleşen iki grup; Die Brücke ve Der Blaue Reiter, akımın çeşitliliğini ve zenginliğini ortaya koymuştur. Die Brücke, daha doğrudan ve ham bir ifade tarzıyla toplumsal normlara meydan okurken, Der Blaue Reiter, soyutlama ve ruhsal ifadelerle daha fazla vurgu yaparak sanatsal sınırları genişletmiştir. Bu iki grubun farklı yaklaşımları, Yeni Dışavurumculuğun temellerine önemli katkılarda bulunarak 20. yüzyıl sanatının gelişiminde belirleyici olmuştur.

Soyut Dışavurumculuk, özellikle 1950'lerde Amerika'da, sanatı nesnelere fiziksel temsillerinden tamamen soyut bir ifade alanına taşıyarak önemli bir dönüşüm gerçekleştirmiştir. Bu akım, Alman Dışavurumculuğunun etkilerini alarak Amerika'da kendine özgü bir yol izlemiştir. Jackson Pollock ve Willem de Kooning gibi sanatçılar, büyük boyutlu eserlerinde spontane ifade tekniklerini kullanmış ve izleyicilere duygusal bir deneyim sunmuşlardır. Bu sanatçılar, renk ve formun ötesine geçerek, sanatın duygusal ve felsefi derinliğini keşfetmeye yönelik çalışmalar yapmış ve Yeni Dışavurumculuğun soyut boyutunu güçlendirmiştir.

Yeni Dışavurumculuğun ilk yılları, 1980'lerin teknolojik, politik ve kültürel değişimleriyle şekillenmiştir. Bu dönem, özellikle Doğu Avrupa'da komünist rejimlerin çöküşü, Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Soğuk Savaş'ın sona ermesi gibi tarihi olaylarla karakterize edilmiştir. Bu önemli gelişmeler, genel bir belirsizlik ve güvensizlik atmosferi yaratmış, aynı zamanda AIDS krizi, nüfus artışı, ekolojik tahribat gibi küresel sorunlarla daha da derinleşmiştir. Bu koşullar, tüketim kültürünün yayılması ve iletişim araçları aracılığıyla kitlesel kültürün genişlemesiyle birleşerek, sanat dünyasını derinden etkilemiş ve yeni ifade biçimleri geliştirmelerine olanak tanımıştır (Fleming & Honour, 2016). Bu dönemde, Minimalizm ve Kavramsal Sanat gibi önceki dönemlerin yarattığı boşluğa tepki olarak, tuval resmine olan özlem ve daha figüratif, anlatı odaklı eserlere yönelik bir talep artışı gözlemlenmiştir. Bu talep, Yeni Dışavurumculuğun ortaya çıkışında belirleyici bir rol oynamıştır.

Yeni Dışavurumculuk, 1980'lerde Postmodernizmin etkisi altında, sanatın çeşitlilik, eklektisizm ve bireysellik gibi ana kavramlarla zenginleştiği bir dönemde önemli bir yere sahip olmuştur. Bu akım, parodi, pastiş, ironi ve kış gibi unsurları sanatsal ifadeye dahil ederek, resmin daha geniş bir çerçevede ele alınmasını sağlamış, böylece postmodern dönemin karakteristik özelliklerini belirlemiştir. Bu çeşitlenme, Yeni Dışavurumculuğun uluslararası sanat pazarında daha geniş bir kitle tarafından yeniden değerlendirilmesini sağlamış ve etkili olmasına zemin hazırlamıştır (Mant Menay, 2021). Postmodernizm, sanatçılara çeşitli kültürlerden ve disiplinlerden özgürce esinlenme imkanı tanıyarak, sanatın daha önce kabul edilen evrensel ve katı normlarını aşmasına olanak sağlamıştır. Bu yaklaşım, sanatın daha özgür, çeşitli ve kişisel ifadelerle gelişmesine, elitist ve geleneksel estetik normlara meydan okumasına imkan tanımıştır (Erzen, 1997). Bu entelektüel ve sanatsal dönüşüm, kültürel diyaloglara yeni bir boyut getirerek, uluslararası sanat sahnesinde farklı kültürler arasındaki sınırları yıkmıştır. Sanatçılar, yerel ve küresel öğeleri birleştirerek, çok kültürlülüğün sanat üzerindeki etkisini keşfetmişlerdir, bu da Yeni Dışavurumculuk akımının çeşitliliğini ve zenginliğini artırmıştır.

Yeni Dışavurumculuk, 1980'lerde küresel bir akım haline gelmiş, özellikle Almanya'dan Amerika'ya, İtalya'ya kadar uzanan etki alanıyla sanatçıların geçmiş ve çağdaş ifade biçimlerini bütünleştirerek yenilikçi bir yol izlemelerini sağlamıştır. Philip Guston, Georg Baselitz ve Leon Golub gibi öncülerin cesur yaklaşımları, bu akımın hem bireysel ifadeyi güçlendiren hem de toplumsal eleştirileri barındıran zengin bir miras bıraktığını kanıtlamıştır. Bu öncülerin cesur yaklaşımları, Yeni Dışavurumculuğun küresel bir akım olarak ortaya çıkışını ve sanat dünyasındaki etkisini daha iyi anlamamıza olanak tanımıştır.

Bu araştırma, 1980'lerde Yeni Dışavurumculuk akımının, resmin sanat dünyasındaki yeniden yükselişini ve bu süreçte gerçekleşen dönüşümleri ele alır. Araştırmanın ilk aşamasında, akımın tarihsel ve kültürel arka planı genel hatlarıyla incelenmiştir. Daha sonra, Almanya, İtalya ve Amerika Birleşik Devletleri gibi özellikle bu akımın etkili olduğu coğrafyalardaki gelişim süreçleri üzerinde durulmuştur. Her ülkeden seçilen birer öncü sanatçı, Yeni Dışavurumculuğun o coğrafyalardaki özelliklerini temsil etme kapasitesi ve bu sanatçıların akıma özgü katkıları nedeniyle belirlenmiştir. Bu sanatçıların eserlerinde gözlemlenen malzeme ve tema çeşitliliği, akımın farklı yönlerini ve bu coğrafyalardaki yansımalarını derinlemesine inceleme fırsatı sunmuştur. Bu seçim, araştırmanın amacını belirginleştirerek, akımın evrensel ve yerel özelliklerini daha net bir şekilde ortaya koyma amacı taşımaktadır. Diğer ülkelerden sanatçılara yer verilmemesinin nedeni ise, araştırmanın kapsamının bu üç merkezi coğrafya üzerinde yoğunlaşmasından kaynaklanmaktadır.

Bu çalışmada, betimsel analiz yöntemi kullanılarak sanatçıların eserlerinin fotoğraflarından çıkarılan görsel ve tematik veriler değerlendirilmiştir. Araştırma süreci, kitaplar, akademik dergiler ve güvenilir internet kaynaklarından yararlanılarak gerçekleştirilmiştir. Sanatçıların eserlerinden internet üzerinden alınan görseller, analiz için başlıca veri kaynakları olarak kullanılmıştır. Betimsel analiz sürecinde, her bir eserin görsel ve tematik özellikleri detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bu incelemede, renk, kompozisyon, kullanılan malzemeler, teknikler, temalar ve ifade biçimleri gibi unsurlar dikkate alınmıştır. Her eserin, sanatçının genel sanat anlayışı ve Yeni Dışavurumculuk akımının genel özellikleri ile nasıl örtüştüğü irdelenmiştir. Bu süreç, eserlerin tek tek incelenip genel sanatsal bağlama yerleştirilmesiyle tamamlanmaya çalışılmıştır. Bu eser analizleri, akımın sanatsal ifade biçimleri ve kültürel yansımalarıyla birlikte makalenin ilerleyen bölümlerinde sunulmuştur. Bu yöntem, sanatçıların eserlerindeki yenilikçi teknik ve temaları ortaya koyarak, Yeni Dışavurumculuğun ulusal ve uluslararası kültürel yansımalarını anlamamıza olanak tanımaktadır.

RESİM SANATINDA YENİ DİŞAVURUMCULUĞUN ROLÜ VE ETKİLERİ

Ekspresyonizm, biçim ve dışavuruma dayalı estetik anlayışlara sahipken, zamanla bu anlayışlar Yeni Dışavurumculukla birlikte kavramsal ve düşünsel estetiğin değerlerine yerini bırakmıştır. Bu süreç, Yeni Dışavurumculuğun, Ekspresyonizmin estetik prensiplerini postmodern bir çerçevede yeniden yorumlaması olarak değerlendirilmiştir. Croce ve Collingwood gibi estetisyenlerin öncülük ettiği Ekspresyonizm, sanatı taklit ve yansıma teorisinden uzaklaştırarak bireyin iç dünyasına odaklanılmasını sağlamıştır. Freud'un psikanalitik teorileri ve Carl Jung'un kolektif bilinçaltı teorisi, sanatçıların bilinçaltı dürtülerini ve derin psikolojik temaları keşfetmelerine yardımcı olmuş ve bu süreçlerin sanatsal ifadelerle dönüşmesine katkıda bulunmuştur. Ayrıca, Kierkegaard, Nietzsche ve daha sonraları Sartre gibi düşünürlerin varoluşçu felsefeleri, sanatın kişisel ifade ve toplumsal eleştirinin güçlü bir aracı olarak konumlandırılmasına etki etmiştir. Bu dönemde sanatçılar, bireysel ve toplumsal yalnızlık temalarını eserlerine yansıtarak, sanatı estetik bir obje olmanın ötesinde, toplumsal ve psikolojik bir ifade aracı olarak kullanmışlardır. Bu noktada, Yeni Dışavurumculuğun felsefi ve psikolojik boyutlarına işaret edilmiş, bu boyutların akımın genel karakterini ve sanatsal ifade biçimlerini etkilediği gözlemlenmiştir.

Avangard savunucuları, Rönesans'tan itibaren Batı sanatında hüküm süren resmin öldüğünü ilan etmişlerdi. Ancak 1960'larda ve özellikle 1970'lerden sonra genç sanatçılar, resmi yeniden sanatın ana ifade aracı olarak öne çıkarmıştır. Resim sanatının bu canlanması, 1981 Ocak ayında Londra'daki Kraliyet Sanat Akademisi'nde düzenlenen "Resimde Yeni Bir Ruh" sergisiyle gösterildi. Serginin küratörlerinden birinin ifadesiyle, "Sanatçıların atölyeleri bir kez daha boya kutuları ile doldu ve bir sanat okulundaki terk edilmiş bir şövale alışılmadık bir manzaraya dönüştü" (Bookbinder, 2005: s.11).

Bu canlanış sürecinde, "Yeni Dışavurumculuk" 1970'lerin sonlarından itibaren Avrupa ve ABD'de ortaya çıkan yeni resimsel yaklaşımları ifade eden genel bir terim haline geldi. Bu dönem, özellikle 1960-1980 yılları arasında kavramsal sanatın ağırlıklı olduğu sürece tepki olarak resmin ve boya kullanımının yeniden önem kazandığı bir dönüşümü işaret eder. "Yeniden resim, yeniden boya, yeniden figür" gibi kavramlarla, modernist ve kavramsal sanatın göz ardı ettiği geleneksel unsurlar yeniden benimsendi. Özellikle 1980'lerde Almanya ve İtalya'da ortaya çıkan ve geniş ilgi gören bir grup ressamın çalışmaları, resmin yeniden önem kazandığının bir göstergesi olarak kabul edilmiştir. Bu süreç, tuvalin kullanımının 1960-1980 döneminde azalmasına rağmen, tuval sanatının hala güçlü bir ifade aracı olduğunu göstermiştir (Antmen, 2010).

Yeni Dışavurumculuk, 20. yüzyılın sonlarında, çeşitli ülkelerde farklı isimler altında tanımlanmıştır. Almanya'da 'Yeni Vahşiler', İtalya'da 'Transavanguardia', Amerika'da ise 'Yeni Fovizm', 'Kötü Resim', 'Punk Art' gibi adlarla bilinirken, Fransa'da 'Özgür Figürasyon' olarak adlandırıldı. Bu çeşitlilik, Yeni Dışavurumculuğun çok yönlülüğünü ve uluslararası alandaki geniş etkisini vurgulamıştır.

Yeni Dışavurumculuk, 20. yüzyılın sonlarındaki ard-endüstriyel dönemin karmaşası ve zorluklarına karşı geniş bir biçim ve içerik özgürlüğü sunarak, insanların kendi kimliklerini ve tarih ile gelecek arasındaki bağları keşfetmelerine olanak sağlamıştır. Bu akım, sanatı görsel bir deneyim olmanın ötesine taşıyarak, bireyin ve toplumun sorunlarını keşfetme aracı olarak kullanmış ve böylece geleneksel sınırları yıkarak bireysel yaratıcılığı, kişisel anlatıları ve duygusal ifadeyi ön plana çıkarmıştır (Erzen, 1997).

Yeni Dışavurumculuğa bağlı sanatçılar, birçok ortak özelliğe sahipti. Bu sanatçılar, sanat tarihindeki çeşitli tarz ve üslupları seçerek eserlerine entegre etmiş, resimlerine böylece istedikleri etkiyi vermeye çalışmışlardır. Ekspresyonizm, Gerçeküstücülük, Soyut Dışavurumculuk, Art Brut, Pop Art, İlkel sanat, soyutlama ve Grafiti gibi geniş bir çeşitlilikteki sanatsal hareketlerden ilham almışlardır. Tarih, mitoloji, rock müzik, anlatı, reklam, hafıza, kara mizah, büyü, kişisel hikayeler, toplumsal eleştiriler ve cinsellik gibi çok çeşitli temaları eserlerine yansıtarak, konularını geniş bir perspektifte işlemişlerdir. Sanatçılar, geleneksel kompozisyon ve tasarım ilkelerini terk ederek, çizim ile boyama tekniklerinde alışılmadık yöntemler ve farklı malzemeler

kullanmışlardır. Bu yaklaşımlar, spontan, ham, renkçi ve abartılı jestlerle dolu bir ifadeyle kişisel duyguları ve toplumsal eleştirileri çoğunlukla büyük boyutlu tuvalere yansıtma eğilimindeydi. Eserlerde sıklıkla rahatsız edici, kaotik ve canlı unsurlar öne çıkmış ve içsel gerilimlerden öfke, kin ve nostaljiye kadar geniş bir duygusal yelpazeyi sergilemişlerdir. Bu sanatçılar, önceki Ekspresyonistlerin aksine, dünya üzerindeki acımasızlıkları ve adaletsizlikleri direkt ve etkileyici bir biçimde ifade etmeyi tercih etmişlerdir. (Hodge, 2015).

Yeni Dışavurumculuk akımının, estetik kabalığı ve şiddeti pek çok sanat eleştirmeni tarafından olumlu karşılanmasa da bu akım, galeri sahipleri ve genel olarak sanat piyasası tarafından oldukça olumlu karşılandı. Hareket, daha önceki gösteri sanatları, enstalasyonlar, kavramsal sanat ve arazi sanatının yanı sıra diğer birçok hareketin aksine, elle tutulur ve satılabilir sanat eserlerinin geri dönüşünü ifade ediyordu. Sanatçılar, 1980'lerin ortalarında hareketin sona ermesinden sonra bile Yeni Dışavurumculuk ideallerini desteklemeye devam ettiler.

Yeni Dışavurumculuk akımı, 1980'lerde sanat piyasasında ekonomik bir canlanma getirdi. Bu dönemde, akımın sanat eserleri büyük ilgi gördü ve sanatçıların çalışmaları yüksek fiyatlarla değerlendirildi. (Devrim, 2000). Sanatçılar, sanatın ticarileşmesine direnmediler; aksine, piyasada etkin bir şekilde yer almalarını sağlayacak eğilimleri desteklediler. Bu durum, sanat galerileri ve müzayedelerin genişlemesine yardımcı oldu ve koleksiyoncuları etkileyerek, sanat yatırımlarına yeni bir ivme kazandırdı.

Almanya'da Yeni Dışavurumculuk ve Anselm Kiefer

Almanya'da bazen "Yeni Fovizm" olarak da bilinen ve 20. yüzyılın ilk yarısındaki Alman Dışavurumculuğuyla ilişkilendirilen Yeni Dışavurumculuk, Georg Baselitz, Anselm Kiefer, Markus Lüpertz, Jörg Immendorf gibi sanatçıların eserlerinde görüldüğü üzere, ortak ulusal geçmiş ve kültürel coğrafyadan beslenmişlerdir. İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana Alman sanatında Alman kimliğine dair göstergelerin reddine karşı çeşitli tartışmalı imgeleri, simgeleri ve çağrışımları harmanlayan Alman Yeni Dışavurumcuları, Joseph Beuys'un izinden gitmiştir. Ancak daha geleneksel bir alan olan resimle, kendi geçmişleriyle yüzleştikleri imgeler yaratmışlardır. Bu sanatçılar arasında Georg Baselitz ve Markus Lüpertz, güçlü dışavurumcu tarzlarıyla öne çıkarken; Rainer Fetting ve A.R. Penck, primitif çağrışımlı yoğun dışavurumculuklarıyla dikkat çekmişlerdir. Gerhard Richter, üslupsal çeşitliliğiyle; Sigmar Polke ise modern sanatın ironik yorumlarıyla tanınmıştır. Anselm Kiefer'in eserleri ise dikkat çekicidir. Joseph Beuys'un öğrencisi olan Kiefer, resimlerinde Almanya'nın yakın tarihi ve mitolojik simgeleri harmanlamıştır. Saman, kül, kan gibi malzemeler kullanarak savaş, yıkım ve soykırım gibi konulara işaret eden Kiefer, Alman geçmişini anıtsal boyutlarda ve karanlık bir atmosferde işlemiştir. Bu yönüyle Kiefer, diğer Alman Yeni Dışavurumcularından daha karamsar bir vizyon ortaya koymaktadır (Antmen, 2010).

Resim 1: Senin Altın Saçların Margarete, 1981, Karışık teknik, 130x170

Kaynak: <https://www.artchive.com/artwork/your-golden-hair-margarete-anselm-kiefer-1981/>

Margarete ve Sulamith dizileri, Kiefer'in en önemli eserlerindedir. Paul Celan'ın "Ölüm Fügü" şiirinden esinlenen Kiefer, "Senin Altın Saçların Margarete" (Resim:1) adlı eserinde Margarete'nin saçını samanla, Shulamith'in saçını ise siyah boya ile resmeder. Ona göre, Almanlar ve Yahudiler bir bütünü parçalarıdır ve Almanya, Yahudi vatandaşlarını yok ederek kendi uygarlığını zedelemiştir. Bu dizilerde, "dein aschenes Haar Shulamith" (Senin kül olmuş saçların Shulamith) ve "dein goldenes Haar Margarete" (Senin altın saçların Margarete) yazılarını kullanır. Toplama kamplarının fırınlarında Yahudilerin yakılması ve saçlarının küle dönüşmesi, Margarete'nin saman saçlarıyla yanarak kül olma benzetmesini yaratır (Erden, 2003).

İtalya'da Yeni Dışavurumculuk ve Francesco Clemente

1970'lerde İtalya'da Arte Povera, günlük ve alışılmadık malzemeleri kullanmasıyla sanatın form ve içeriğini dönüşüme uğratmıştır. Bu akımın minimalist doğası, bazı sanatçılarda görsel ve duygusal ifade eksikliği hissi uyandırmış, bu da geleneksel sanat biçimlerine geri dönüşü teşvik eden bir reaksiyon yaratmıştır. Bu tepki, İtalya'da Yeni Dışavurumculuğun ortaya çıkışının zeminini hazırlamıştır.

Bu yeniden canlanma sürecinde, İtalyan eleştirmen Achille Bonito Oliva, 1979'da "Transavanguardia" terimini kullanarak, figüratif anlatım ve geleneksel sanat biçimlerindeki yeniden yükselişi tanımladı. "Transavanguardia", Modernizmin katı çerçevelerine ve post-Minimalizm ile Arte Povera'ya yönelik tepkileri ifade etmek için kullanılmıştır (Thompson, 2014).

Transavangard sanatçılar, Alman Yeni Dışavurumculuğun politik ağırlığına karşın, daha kişisel temalarla ve daha az siyasi bir yaklaşımla eserlerini oluşturmuşlardır. İtalya'nın köklü kültürel ve sanatsal geçmişinden beslenen bu sanatçılar, politik ve toplumsal meselelerin yanı sıra sanat tarihi, gündelik yaşam ve mitolojik figürler üzerine çalışmalar yaparken, De Chirico'nun sürrealist ve metafizik çalışmalarından da ilham almışlardır. Bu çeşitli ilgi alanları, Enzo Cucchi, Sandro Chia ve Francesco Clemente ve Mimmo Paladino gibi İtalyan Yeni Dışavurumcu sanatçıların uluslararası alanda tanınan çalışmalarına imza atmasına olanak sağlamıştır.

Bu sanatçıların temel ortaklığı, yarı-hürmetkar bir tavırla klasiği müstehcene yorumlayarak eklektizm yönelmeleri ve devam eden sanat dünyasının geniş olanaklarını sunma çabalarıdır. Özellikle Clemente ve Chia'nın erken dönem eserlerinde gözlemlenen doğal bir şiddet, yeni bir lirizm ve romantik bir özlemle harmanlanmış, ancak aynı zamanda bir mizah anlayışını da barındırmaktadır. Sanatçılar, yeni pop kültürüyle değil, 1960'ların figüratif sanat eğilimlerinden esinlenerek heyecan duymuşlar ve ün kazandıkça bu heveslerini daha da artırmışlardır. Onların büyük boyutlu, coşkulu ya da trajik temalı tuvaleri, Atlantik'in her iki yakasındaki sergilerde, müzelerde ve koleksiyonlarda yerini almıştır (Braun, 1989 , Akt., Devrim, 2000).

Transavangard sanatçılar arasında öne çıkan isimlerden biri olan Clemente, Teozofi, Hinduizm gibi dini akımların yanı sıra Sürrealizm ve Ekspresyonizm gibi sanat akımları ve Avrupa dışı kültürlerden etkilenmiştir. Sanatında sıklıkla insan vücudu, cinsellik, mitoloji ve batılı olmayan sembollerle birlikte, düşsel ve tinsel unsurları görsel bir dile dönüştürmüştür, özellikle otoportreleriyle dikkat çekmiştir. İtalya dışında Amerika ve Hindistan'da yaşamış olması, bu bölgelerin kültürel birikimlerini sembolik unsurlarla eserlerine yansıtmasına olanak sağlamıştır. 1981 yılında New York'a yerleşen Clemente, burada büyük boyutlu yağlıboya tablolar yapmaya başlamış ve Andy Warhol ile Jean-Michel Basquiat gibi sanatçılarla işbirliği yapmıştır. Bu süreçte, içsel ve fiziksel dünyaların sınırlarını araştırmış, rasyonel ile irrasyonel, bilinç ile bilinçdışı arasındaki çatışmaları irdeleyerek kendine özgü bir anlatım geliştirmiştir (Hodge, 2015).

Resim 2: Clemente, Kendi Portresi: Birinci, 1979, Karışık teknik, 112x147

Kaynak: <http://www.francescoclemente.net/1970s/12.html>

Francesco Clemente'nin 1979 yılında ürettiği "Kendi Portresi: Birinci" eseri (Resim:2), sanatçının kendi imgesiyle kurduğu yoğun ilişkiyi ve kendini ifade ediş tarzını gözler önüne serer. Çin mürekkebi, pastel ve guaj boya ile kağıt üzerine çalışılan ve keten üzerine monte edilen bu 112x147 cm boyutundaki eserde, Clemente'nin çıplak bedeni, izleyiciyle doğrudan ve zorlayıcı bir göz teması kurar. Omuzlarında yer alan çeşitli kuşlar, özgürlük ve hayal gücünün sembolleri olarak eserin dışavurumcu ve sembolik yönünü belirginleştirir; aynı zamanda figürün biçimsel deformasyonu, bu estetik unsurların etkin bir şekilde kullanıldığını gösterir. Bu yapıt, sanatçının kendini keşfetme arzusunu ve dışa vurumculuğu, erotik bir dürtüyle birleştirerek Yeni-Dışavurumculuk akımının karakteristik özelliklerini taşır.

ABD'de Yeni Dışavurumculuk ve Julian Schnabel

Amerikan sanatı, 1950'lerde Soyut Dışavurumculukla başlayıp, 1960'larda Pop Art ve 1970'lerde Kavramsal Sanatla devam ederek, içsel duygular, tüketim eleştirileri ve kavram odaklı eserlerle çeşitlenmiştir. Bu dönemlerin sanatsal yenilikleri, 1980'lerde Yeni Dışavurumculuğun zeminini hazırlamış ve bu akımın sanatçılarına teknik ve düşünsel ilham kaynağı olmuştur.

Bu çeşitlilik ve yeniliklerin ardından, 1970'lerin sonlarında 'Yeni İmaj Resmi' (New Image Painting) akımı, resme olan ilgiyi tekrar canlandırarak resim sanatındaki dışavurumcu yaklaşımları güçlendirdi. Bu süreçte, özellikle New York sanat çevresi, Alman ve İtalyan Neo-ekspresyonist akımlarından etkilenerek, resim sanatında dışavurumcu yönelimlerin canlanmasına ve sanatın giderek daha fazla küreselleşmesine katkıda bulunmuştur (Fineberg, 2014).

1980'lerde, Amerika Yeni Dışavurumculuk akımının önemli bir odak noktası oldu. Bu dönemde, New York özellikle ressamlar için bir cazibe merkezi olarak öne çıktı. Bu hareketin başlıca temsilcileri arasında Julian Schnabel, David Salle, Leon Golub, Eric Fischl, Philip Guston ve Jean-Michel Basquiat gibi sanatçılar bulunuyor. Bu isimler, kişisel ve toplumsal konuları enerji dolu ve duygusal bir yoğunlukla, sıklıkla canlı renkler ve çarpıcı biçimler kullanarak işlediler. Jean-Michel Basquiat gibi bazı sanatçılar ise sokak sanatı ve grafiti tekniklerine başvurarak, bu akımın dinamizmini ve halkla olan bağıni pekiştirdiler. Aynı zamanda, Amerikan Yeni Dışavurumculuğu bu dönemde, büyük boyutlu tuvaler, geniş fırça darbeleri, yapıştırılmış nesnelere ve resim yüzeyine entegre edilmiş yazılarla tanındı. Kullanılan kırık tabaklar, ayna parçaları ve çeşitli buluntu objelerle eserler daha yoğun bir hale getirildi. Sanatçılar, figüratif resmin sınırlarını zorlayarak eserlerine derinlik ve çeşitlilik kattılar (Kahraman, 2014).

1980'lerde Almanya ve İtalya'daki neo-ekspresyonist akımlar ile aynı zamanda gelişen Amerikan Yeni Dışavurumculuğu, Avrupa'nın tarihsel ve kültürel derinliklerinden farklı olarak, daha çok medya ve popüler kültürün etkisi altında şekillendi. Anselm Kiefer'in gözlemleri bu ayrımı netleştiriyor. Antmen (2010)

tarafından aktarıldığı üzere, Kiefer, Amerikan sanatının medya odaklı, Avrupa'nın ise tarih odaklı olduğunu belirtmiş ve Amerikan sanatının kitle kültürüyle olan bağına vurgulamıştır.

1980'ler boyunca Amerikan Yeni Dışavurumculuğu, biraz da ekonomi ve piyasa ortamının sunduğu fırsatlarla gelişti. Bu dönemde, New York sanat piyasası hızla büyüyerek çağdaş sanat eserlerinin fiyatlarını rekor düzeylere taşıdı. Zenginlik ve tüketimciliğin doruk noktasına ulaştığı bu dönemde, sanat piyasasındaki canlılık dikkat çekiciydi. Ticarileşme süreci, bazı sanatçılar tarafından eleştirilmiş olsa da, Jean-Michel Basquiat ve Julian Schnabel gibi sanatçılar, bu dönemin enerjisini ve cazibesini kabullenerek kariyerlerini ilerlettiler (Wolf, 2014).

Bu dönemin en önemli sanatçılarından biri olan Julian Schnabel, 1980'lerde kırık tabaklarla süslenmiş büyük tuvaler üzerinde çalışarak ticari bir başarı kazandı. Schnabel'in çalışmaları, Amerikan Soyut Dışavurumculuk ile Avrupa sanatından alınan etkileri birleştirirken, özellikle Joseph Beuys, Sigmar Polke ve Anselm Kiefer gibi Avrupalı sanatçılardan aldığı ilhamlarla eklektik bir tarzda zenginleşti. Sanat tarihinden, popüler kültürden ve kitle iletişim araçlarından beslenen bu eserler, çeşitli malzemelerle zenginleştirilmiş yüzeyler oluşturur. İpek, hayvan derileri, çuval bezleri ve geleneksel olmayan objeler kullanarak, Amerika ve Avrupa mitolojilerinden öğeler taşıyan eserler yarattı. Bu çalışmalar, onun sanatını dramatik ve figüratif unsurlarla süsleyerek izleyiciler üzerinde derin bir etki bırakmayı amaçlar (Giderer, 2003).

Resim 3: Schnabel, Praglı Öğrenci, 1983, Karışık teknik, 294 x 594

Kaynak: <https://www.julianschnabel.com/paintings/plate-paintings-items/the-student-of-prague>

Julian Schnabel'in "Praglı Öğrenci" eseri (Resim 3), geleneksel triptik formuna modern bir yorum getirir. Üç parçalı düzenlemenin ortadaki paneli diğerlerinden yüksekte olup, 294 x 594 cm boyutlarıyla izleyiciler üzerinde büyük bir etki yaratır. Ahşap paneller üzerine kırık seramikler, ağaç dalları ve yoğun boya kullanımıyla zengin dokular yaratılmıştır. Belirsiz bir figürün ortada yer aldığı bu eserde, kabaca boyanmış ağaçlar ve düzensiz seramik parçalarına yerleştirilmiş haç işaretleri ile mistik ve somut unsurlar dikkat çeker. Pastel ve koyu renklerin dengeli bir şekilde kullanılması, eserin dramatik görünümüne ve görsel derinliğine katkı sağlar.

Yeni Dışavurumculuk, Almanya, İtalya ve Amerika başta olmak üzere dünya genelinde etkili olmuş bir akımdır. Bu üç ülkede oldukça yoğun bir şekilde hissedilirken, diğer coğrafyalarda da sanatçılar bu harekete kendi özgün yorumlarını eklemişlerdir. Örneğin, İngiltere'den Christopher Lebrun ve Paula Rego, Fransa'dan Gerard Garouste ve Robert Combas, İspanya'dan Miquel Barcelo ve Ferran Garcia Sevilla, Türkiye'den Bedri Baykam, Mehmet Güleriyüz ve Hale Arpacıoğlu, Danimarka'dan Per Kirkeby gibi isimler, Yeni Dışavurumculuğun uluslararası yayılmasını ve çeşitlenmesini sergilemektedir. Bu durum, akımın sadece belirli bölgelerle sınırlı olmadığını göstermektedir.

1980'lerin sonlarına doğru, Neo-Ekspresyonizmin popülerliği azalırken, sanat dünyası eleştirel postmodernizm gibi daha avangart yaklaşımlara kaydı. Bu akım, bir zamanlar yenilikçi olarak görülse de, giderek eski moda ve geleneksel olarak algılanmaya başlandı. Teknolojinin ilerlemesiyle 1990'larda dijital sanat ve Post İnternet Sanatı gibi yeni formlar öne çıktı. Yine de, Neo-Ekspresyonizmin etkileri, 1980'lerin

öncü sanatçıların eserlerinde ve Marlene Dumas, Tracey Emin, Ali Banisadr gibi genç sanatçıların çalışmalarında hala görülebilmektedir. Bu durum, akımın zamanla etkisinin azalsa da sanatın çeşitli formlarında varlığını sürdürdüğünü göstermektedir (P & Herzog, 2016).

SONUÇ

Dışavurum, sanat tarihinde sürekli var olan bir olgu olarak, sanatçıların içsel deneyimleri, toplumsal eleştirileri ve genel olarak insanlık durumuna tepkilerini ifade etme biçimlerinde, önceleri bireysel, sonra ise farklı akımlarla kendini göstermiştir. Dışavurumculuk ve Soyut Dışavurumculuk gibi önemli hareketler, özellikle 20. yüzyılın başlarında Avrupa ve Amerika'da hakim olan gerçekçi ve figüratif sanat anlayışlarına, aynı zamanda dönemin toplumsal yapılarına tepki olarak ortaya çıkmıştır. Bu akımlar, sanatçıların daha özgür bir şekilde ifade bulmalarını teşvik ederek, sanatın anlatım biçimlerinde yenilikler sunmuştur. Yeni Dışavurumculuk, bu tepkisel doğayı, dışavurumu, estetik dönüşümleri ve duygusal ifadeyi benimseyerek, geçmiş akımlardan beslenmiş ve modernist yaklaşımlara karşı duruşuyla yenilikçi bir sanat hareketi olarak şekillenmiştir.

Yeni Dışavurumculuk, 1980'lerin başlarında sanatçıların hislerini, içgüdülerini ve resmin anlatısını göz ardı eden Minimal ve Kavramsal sanat akımlarına, ayrıca dönemin genel sanatsal yaklaşımlarına, bir reaksiyon olarak ortaya çıkmıştır. Amerika, Almanya, İtalya ve diğer ülkelerde eş zamanlı olarak gelişen bu akım, Soğuk Savaş döneminin yanı sıra sanat ve toplumda yaşanan genel dönüşümlere, kültürel ve ekonomik dinamiklere tepki göstermiştir. Bu dönemde, sanat dünyasında resmin öldüğüne dair yaygın bir inanış vardı; ancak sanatçılar, bu görüşe karşı çıkarak, resmin yeni ve güçlü bir dönüşüm yaşayabileceğini savunmuşlardır. Kavramsal akımların egemen olduğu dönemlerde dahi, birçok sanatçı figüratif resim çalışmalarını sürdürmüş ve önemli eserler üretmiştir. Bu durum, sanatın hala geçerli ve etkili bir sanat formu olduğunu, yeni malzemeler ve kavramlarla nasıl geliştiğini göstermiştir. Bu süreçte, Yeni Dışavurumculuk, savaşlar ve sosyo-ekonomik çalkantılar sonucunda dağılan geleneksel Ekspresyonizmin Avrupa'daki yeniden canlanmasını simgelemiştir ve sanatçıların bilgi ve deneyimlerini bir araya getirerek yeni ve güçlü bir ifade biçimi oluşturmasını sağlamıştır.

Yeni Dışavurumculuğun tarihsel ve kültürel arka planları, akımın çeşitli temalar ve tekniklerle nasıl zenginleştiğini açıkça ortaya koymaktadır. Almanya'da tarihsel bağlam, İtalya'da zengin kültürel miras ve ABD'de medya ile popüler kültürün etkisi, sanatçılara kendine özgü yorumlama fırsatları sunmuştur. Eklektik bir yaklaşımla, sanatçılar farklı kültürlerden ve dönemlerden ilham alarak, varoluşsal kaygılar, bireysellik, siyasi yorumlar, cinsellik ve modern yaşam eleştirileri gibi kişisel ve toplumsal temaları cesurca işlemişlerdir. Kullanılan büyük tuvaler ve çeşitli malzemeler, dramatik ve etkileyici eserler yaratmış, fırça darbeleriyle güçlü duygusal tepkiler uyandırmıştır.

Yeni Dışavurumculuk, 1980'lerdeki yükselişi ile sanat dünyasında önemli bir dönüşüm yaratmıştır. Bu akım, sanatçıların duygusal ve öznel ifadelerini özgürce ortaya koymalarına olanak tanıyarak resmin sanatsal ifade biçimleri arasında yeniden önemli bir yer edinmesine katkıda bulunmuştur. Almanya, İtalya ve ABD'den seçilen sanatçıların eserlerindeki malzeme ve tema çeşitliliği, Yeni Dışavurumculuğun sanatsal yeniliklerini ve kültürel etkilerini belirgin bir şekilde ortaya koymuştur. Özellikle Anselm Kiefer, eserlerinde savaşın yıkıcılığını ve tarihin izlerini vurgulayarak, kullanılan malzemeler ve tekniklerle sanatın anlam katmanlarını zenginleştirmiştir. Diğer sanatçılar da kendi coğrafi ve kültürel bağlamlarında benzer derinliklerde çalışmalar yaparak, Yeni Dışavurumculuğun çeşitliliğini ve dinamizmini sergilemişlerdir. Bu sanatçıların yenilikçi teknikleri ve çeşitli malzemeleri, sanatın canlı ve dinamik bir ifade biçimi olarak devam ettiğinin kanıtıdır.

“Yeni bir çağın” başlangıcı anlamına gelse de gelmesede bu dürtüsel resimlerde ıkelliğe, içgüdüye, insanın kökenine bir dönüşün olduğunu bir bakışta keşfedebiliriz. Yeni Dışavurumculuk, resim sanatının ölmediğini, yeni malzemeler ve duygusal derinlikle birlikte belirli sosyal ve kültürel kavramları nasıl işlediğini gösterirken, aynı zamanda akımın zengin düşünsel yönünü de ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

- Antmen, A. (2008). 20. Yüzyıl batı sanatında akımlar (3.baskı). Sel Yayıncılık.
- Bookbinder, J. A. (2005). Boston modern: Figurative expressionism as alternative modernism (H. Tunç, Çev.). University Press of New England.
- Devrim, M. (2000). Neo-Ekspresyonizm. Art Decor, 91: 160-170.
- Erden, O. (2003). Almanya'nın Vicdanı: Anselm Kiefer. Rh+ Sanat, 7(7): 66-69.

- Erzen, J. N. (1997). Erzen, J. N. (1997). Sanatta Post-Modernizm. Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 3, 1507-1508. İstanbul.
- Fineberg, J. D., Tunç, A. Z., Atay-Eskier, S., & Yılmaz, G. E. (2014). 1940'tan günümüze sanat: varlık stratejileri. Karakalem Kitabevi Yayınları. Ankara.
- Fleming, J., & Honour, H. (2016). Dünya Sanat Tarihi (1. baskı) (Çev. H. Abacı). Alfa Yayınları. İstanbul
- Giderer, H. E. (2003). Resmin Sonu. Ütopya Yayınları. İstanbul.
- Hodge, S. (2015). Gerçekten Bilmeniz Gereken 50 Sanat Fikri (4. baskı) (E. Gözğü, Çev.). Domingo Yayınevi.
- Kahraman, H. B. (2014). Türkiye'de çağdaş sanat, 1980'ler: Yeniliğin kapısını aralamak. Türk çağdaş sanatının devrim yılları ss. 111-119, Piramid Yayınları. İstanbul.
- Mant Menay, S. (2021). Postmodern resimde figüratif arayışlar. Atlas Journal, 7(41): 1919-1930. <https://doi.org/10.31568/atlas.700>
- P, N., & Herzog, N. (2016, July 25). Was Neo-Expressionism just a trend of the art world? WideWalls.Erişim tarihi:12.04.2024, <https://www.widewalls.ch/magazine/neo-expressionism-art-movement>
- Thompson, J. (2014). Modern resim nasıl okunur (F. Candil Çulcu, Çev.). Hayalperest Yayınları. İstanbul.
- Wolf, J. (2014, October 21). Neo-Expressionism movement overview and analysis. The Art Story. Erişim tarihi: 15.04.2024, <https://www.theartstory.org/movement/neo-expressionism/>

Görsel Kaynaklar

- Resim 1: Anselm Kiefer. (1981). Senin Altın Saçların Margarete [Karışık teknik]. Erişim tarihi: 02.04.2024. <https://www.artchive.com/artwork/your-golden-hair-margarete-anselm-kiefer-1981/>
- Resim 2: Francesco Clemente. (1979). Kendi Portresi: Birinci [Karışık teknik]. Erişim tarihi: 13.04.2024. <http://www.francescoclemente.net/1970s/12.html>
- Resim 3: Julian Schnabel. (1983). Praglı Öğrenci [Painting]. Erişim tarihi: 9.04.2024. <https://www.julianschnabel.com/paintings/plate-paintings-items/the-student-of-prague>